

Джеръм К. Джеръм
За яденето и пиенето

Винаги, още от детството си, съм обичал да ям и да пия – а в ония ранни години особено ми харесваше да ям. Пък и апетит имах тогава, трябва да ви кажа, и от храносмилането си също не можех да се оплача. Спомням си един джентълмен с потъмнели очи и синкавочервен цвят на лицето, който веднъж беше у нас на вечеря. В продължение на пет минути той гледаше като омагьосан как засищам глада си, после се обърна към баща ми и го попита:

– Вашето момче никога ли не страда от диспепсия?

– Никога не съм го чувал да се оплаква от подобно нещо – отговори баща ми. – Ти, търбухчо, страдал ли си някога от диспепсия? (Наричаха ме търбухчо, макар че това съвсем не беше истинското ми име.)

– Не, татко – казах аз и после добавих: – А какво е това диспепсия, татко?

Моят червенолик приятел ме погледна с учудване и завист. След това с някаква безкрайна жалост към мене изрече бавно:

– Ще дойде ден, когато то научиш.

Бедната ми скъпа майка често казваше, че обича да гледа как ям. Оттогава през целия ми живот не ме напуска приятното чувство, че в това отношение очевидно съм й създал доста радост. Здравият, нормално развиващ се юноша, който се занимава с различни видове спорт и освен това проявява подчертано въздържание в учението, обикновено е в състояние да оправдае и най-смелите очаквания по отношение на възможностите на неговия стомах.

Любопитно е да наблюдаваш момчета, които се хранят, разбира се, когато не ти плащаш храната. Според техните представи да хапнеш хубаво, означава да унищожил около три четвърти килограм печено месо, придружено с пет-шест едри картофа (за предпочитане са сипкавите, понеже са по-питателни) и голямо количество зеленчуци, а после – четири солидни парчета йоркширски пудинг, две-три печени ябълки в тесто със стафида, няколко сурови ябълки, малко орехи, половин дузина кифлички и бутилка джинджифилова бира. След всичко това почват игра на прескочикобила.

Колко ли ни презират те нас, възрастните мъже, които имаме нужда да поседим спокойно и да си починем час-два след вечерята, състояща се от лъжичка прозрачен бульон и пилешко крилце.

И все пак не всички предимства са на страната на момчетата. Момчето не познава насладата на ситостта, защото никога не е достатъчно сито. То не може да протегне крака, да сложи ръце зад главата си, да затвори очи и да се потопи в онова неземно блаженство, в което потъва

добре хапналият възрастен човек. На момчето му е все едно как е вечеряло, докато за мъжа вечерята прилича на вълшебна пиетие, благодарение на което светът му изглежда по-светъл и по-добър. Похапналият с наслада човек започва да изпитва най-нежна обич към околните. Той ласкаво милва котката, наричайки я „бедното писенце“ с глас, пропит от най-мили чувства. Изпитва жалост към немския духов оркестър на площада и се тревожи дали на музикантите не им е студено. В тия минути той дори престава да мрази роднините на жена си.

Хубавата вечеря пробужда всичко най-добро, което се крие у човека. Благодарение на нейното благотворно въздействие, затворените и мрачните стават общителни и приказливи. Хапливите и надути типове, които се разходжат през целия ден с такъв израз на лицето, сякаш се хранят с оцет и английска сол, след вечерята грейват от усмивки, проявяват склонност да милват малките деца по главата и намекуват – наистина съвсем неопределено – за шестпенсова монета. Сериозните млади хора се съживяват и стават съдържано весели, а мустакатите млади сноби забравят да се държат надуте и стават по-приветливи към околните.

След вечерята аз винаги ставам сантиментален. Единствено след вечеря съм способен да оценя истинската стойност на един любовен роман например. Когато героят, едва съдържаш риданията си, я притиска до сърцето си в последна безумна прегръдка, на мен ми става така тъжно, сякаш, раздавайки картите за вист, на себе си съм си дал само две точки. А когато героинята в края на краищата умира, аз се заливам от сълзи. Ако прочета такава една история сутрин, сигурно само ще се усмихна иронично. Храносмилането, или по-точно лошото храносмилане, оказва необикновено въздействие на сърцето. Когато имам намерение да напиша нещо много трогателно – искам да кажа, когато имам намерение да се опитам да напиша нещо трогателно, – изяждам един час преди това пълна чиния препечени кифли с масло. Седнал после пред писмената си маса, аз изпитвам силна меланхолия. Представям си любовници с разбити сърца, които се разделят завинаги пред градинската врата край безлюден път, а около тях все повече се съгъства печалният мрак и само далечното подрънкване на хлопка, окачена на врата на някоя овца, нарушава наситената с тъга тишина. Виждам немощни старци, които съзерцават увехнали цветя, докато погледът им се замъгли от сълзи. Мяркат ми се нежни млади момичета, които се взират през отворените прозорци в очакване, но „той все не идва“, а безрадостните години се изнизват една след друга и слънчеворусите коси сивеят и редят все повече и повече. Децата, които те някога са бавили, са станали възрастни мъже и

жени със свои собствени грижи. Връстниците, с които са лудували на младини, лежат безмълвни под полошваната от вятъра трева. А те все чакат и се взират, докато не се промъкнат и не ги обкръжат плътно зловестните сенки на неведомата вечна нощ и светът е неговите дребни тревоги и пълнения не се изгуби от измъчените им очи.

Виждам посинели трупове, подхвърляни от разпенени вълни, смъртни ложета, потопени в горчиви сълзи, гробове в безлюдни пустини. Чуввам сърцераздиращи вопли на жени, жални стонове на малки деца, мъчителни изхлипвания на силни мъже. И всичко това се дължи само на препечените кифли. Овнешката пържола и чаша шампанско не са в състояние да ми внушат нито една меланхолична мисъл.

Пълният стомах е мощна опора за поезията. Нито едно преживяване не може да възникне на гладно сърце. Ние нямаме нито време, нито желание да се занимаваме с нечия въображаема скръб, преди да сме се отървали от собствените си действителни страдания. Не можем да въздишаме над мъртви птиченца, когато съдебният пристав описва имуществото ни, и никак не ни вълнува дали е топла, студена или просто хладна усмивката на любимата, когато си блъскаме главата откъде да намерим един шилинг.

Глупавите хора – когато с такова пренебрежение казвам „глупавите хора“, имам пред вид ония, които не споделят разбиранията ми, защото ако има нещо, което да презирам най-много, това е човек, чието мнение не съпада точно с моето по всички въпроси. Та – повтарям – глупавите хора, които никога не са изпитвали нито нравствени, нито физически страдания, твърдят, че нравствените страдания били далеч по-мъчителни от физическите. Каква трогателна и романтична теория! Колко е успокоителна тя за влюбения младок, който гледа снизходително на нещастния гладен скитник с мъртвешки бледо лице и си мисли: „Ах, колко си щастлив ти в сравнение с мен!“ И колко е утешителна за затлъстелите възрастни джентълмени, които дърдорят глупости за предимствата на бедността пред богатството. Всичко това е безсмислица и чисто лицемерие. Главоболието бързо те кара да забравиш сърдечната болка. Счупеният пръст прогонва всички спомени, свързани с празния стол до тебе. А когато човек е истински гладен, той не изпитва нищо друго освен чувство на глад.

Ние, загладените, охранени хора, дори не можем да си представим какво значи да изпитваш глад. Познаваме липсата на апетит, нежеланието да се докоснеш до поднесените пред теб изискани ястия, но не знаем какво значи да бъдеш гладен до прималяване и да умираш, защото

нямаш парчето хляб, което други хвърлят; какво значи да поглъщаш с очи долнокачествената храна през замърсените витрини и да мечтаеш за порция пудинг от грах, която струва едно пени, но ти го нямаш това едно пени, за да си я поръчаш; какво значи да си мислиш, че сухата коричка е разкошно ястие, а кокалтът от супа – истинско пиршество.

За нас гладът е лукс, нещо като пикантен сос, който предизвиква апетит. Впрочем, струва си да излиташ глада и жаждата, за да разбереш каква наслада могат да ти доставят яденето и пиенето. Ако искаш вечерята да бъде за теб истинско удоволствие, излез след закуска на разходка извън града, повърви около трийсет мили и не се докосвай до никаква храна, преди да се върнеш. Как ще заблестят тогава очите ти при вида на масата, покрита с бяла покривка и отрупана с димящи ястия! С каква доволна въздишка ще оставиш изпитата бирена чаша и ще грабнеш вилицата и ножа! И какво блаженство ще изпиташ след това, като отдръпнеш стола си, запалиш пура и погледнеш доброжелателно всички присъстващи.

Намислиш ли обаче да изпълниш този план, предварително си осигури хубава вечеря; в противен случай те очаква жестоко разочарование. Помня, веднъж с моя приятел, милия стар Джо... Ах, как се губим един след друг сред мъглата на живота! Трябва да са минали осем години, откакто за последен път срещнах Джоузеф Тъбойс. Колко приятно би било да видя пак веселото му лице, да стисна силната му ръка, да чужизнерадостния му смях! Освен това той ми дължи четиринайсет шилинга ... И тъй, с него прекарвахме заедно отпуската си и една сутрин, като закусихме рано, решихме да направим грандиозна разходка. Още предния ден си бяхме поръчали за вечеря патица. „Купете по-голяма – казахме на хазайката, – ще се върнем страшно изгладнели.“ Като излязахме, тя дойде при нас и с доволен вид ни съобщи: „Ето джентълмени, намерих ви такава патица, каквато искахте. Ако се справите с нея, ще бъдете истински герои.“ И ни показа една доста солидна птица. Радостно усмихнати, ние я уверихме, че ще се опитаме да се справим. Казахме й това със стеснителната гордост на мъже, уверени в своите сили, и потеглихме.

Разбира се, сбъркахме пътя. Аз винаги обръквам пътищата в селски местности и това ме вбесява, защото е съвършено безсмислено да очакваш разяснение за посоката от тези, които срещаш. Да се надяваш, че срещнатото селско момче знае пътя за съседното село, е все едно да искаш от прислугата в мебелираните стаи да ти обясни как да си оправиш леглото. Най-малко три пъти трябва да зададеш гръмогласно въпроса

си, за да стигне гласът ти до съзнанието му. След третия път той бавно повдига глава и тъпо се втренчва в теб. Отчаяно му задаваш въпроса за четвърти път и той го повтаря след теб дума по дума. После мисли толкова дълго, че можеш няколко пъти да преброиш до сто, след което със скорост от три думи в минута изказва предположението, че „на теб сигурно ти трябва...“. Тук обаче той забелязва още един местен глупак, който върви по пътя, и започва на висок глас да му обяснява затруднението ти и да му иска съвет. В продължение на три четвърти час или повече те спорят помежду си и накрая стигат до извода, че „най-добре ще е да тръгнеш по пътя направо, после да завиеш надясно, да пресечеш при третия прелез, да тръгнеш наляво покрай краварника на стария Джими Милчър, сетне да пресечеш седеммакротово поле и да излезеш през вратата точно до купите сено на скуайера Гръбин, след което да хванеш по конската пътека, докато не стигнеш срещу хълма, на който някога се е намирала вятърната мелница – но сега вече я няма, – а след това да завиеш надясно по такъв начин, че имотът на Стигинс да ти остане зад гърба...“. Тук вече го прекъсваш с едно „благодаря“ и се отдалечаваш с мъчително главоболие и без никаква представа накъде трябва да вървиш. Единственото нещо, което е останало в главата ти от всичко това е, че някъде има прелез, през който трябва да се мине. На следващия завой обаче виждам пред себе си четири прелеза, от които продължават четири пътя, водещи в различни посоки.

На два или три пъти и нас ни връхлетяха подобни изпитания. Пресичахме поля, преминавахме през ручеи, прескачахме плетове и стени. Започнахме да спорим по чия вина сме се заблудили. Станахме свадливи, краката ни се подбиха и се изтощихме, но през цялото време ни крепеше мисълта за патицата. Като приказно видение тя се носеше пред уморените ни очи и ни мамеше напред. Мисълта за нея беше като звук от тръба за оня, който губи съзнание. Ние си припомняхме един на друг за патицата и се ободрявахме от мечтите за нея. „Да вървим по-бързо – приканвахме се взаимно ние, – иначе патицата ще се изсуши.“

Бяхме подложени на силна съблазън, когато минавахме край една селска кръчма и ни обхвана неудържимото желание да се отбием вътре и да закусим с хляб и сирене, но успяхме героично да се овладеем; нали колкото поогладнеехме, толкова по-голямо удоволствие щяхме да получим от нашата патица.

Когато най-сетне стигнахме до града, стори ни се, че вече долавяме мириса на патицата и изминахме последната четвърт миля за три минути. Като се добрахме до къщата, ние се втурнахме нагоре, измихме се,

преоблякохме се, изтичахме долу в трапезарията, бързо придърпахме столове до масата и седнахме, потривайки ръце, докато хазайката вдигаше капака от съда. Едва я дочаках да направи това, грабнах вилица и нож и се заех да разрязвам патицата.

За да се разреже тази патица, очевидно бяха нужни големи усилия. Сражавах се с нея цели пет минути, без да ѝ нанеса никаква повреда, а Джо, който в това време лакомо поглъщаше картофите, злъчно ме попита дали не е по-добре да оставя тази работа на някой, който знае как да я свърши. Не обърнах внимание на глупавата му забележка и отново се нахвърлих върху патицата. Този път натискът ми беше толкова енергичен, че тя избяга от съда и се скри зад решетката на камината.

Измъкнахме я бързо оттам и аз вече се готвех за трета атака, но Джо започна да се държи направо неприятно. Ако бил знаел, каза той, че вместо да вечеряме, ще играем хоккей, щял да се подкрепи преди това с хляб и сирене в кръчмата.

Бях твърде изтощен, за да споря с него, затова оставих с достойнство ножа и вилицата на масата и седнах настрана, а Джо се зае с проклетата птица. Известно време той работи мълчаливо, после промърмори: „Дявол да я вземе тая патица“ и си свали самото.

В последна сметка успяхме да разсечем патицата с едно длето, но беше невъзможно да я ядем и се заловихме с гарнитурата и ябълковата пита. Опитяхме и от патешкото, разбира се, но със същия успех бихме могли да сдъвчем и парче каучук.

Заколването на тази патица е било злодейска постъпка. Но какво да се прави – в нашата страна липсва необходимото уважение към старостта ...

Всъщност аз започнах този разказ с намерение да пиша за яденето и пиенето, но дотук се ограничавах само с първата част на въпроса. Причината е в това, че пиенето е едно от тези занимания, за които не е препоръчително да показваш много голяма осведоменост. Минаха времената, когато се считаше за мъжествено всяка почер да си лягаш пиан. Днес трезвата глава и твърдата ръка не се разглеждат вече като белези на женственост. Напротив, в нашия западащ век алкохолният дъх, подпухналото лице, несигурната походка и дрезгавият глас се смятат за отличителни черти на нехранимайкото, а не на джентълмена.

И все пак дори в наши дни човешката жажда е наистина нещо свръхестествено. Ние пием непрекъснато по един или друг повод. Човек изобщо не се чувства спокоен, ако пред него не стои чаша. Ние пием преди ядене, по време на ядене и след ядене. Пием, когато се срещнем с

приятел и когато се разделяме с приятел. Пием, когато говорим, когато четем, когато мислим. Пием за здравето на другите и рушим собствено-то си здраве. Пием за кралицата, за армията, за дамите и за всичко, за което може да се пие. И ако случайно изчерпим всички тези поводи, сигурно бихме пили дори за здравето на тъщите си.

Тук му е мястото да кажа, че ние никога и нищо не ядем за нечие здраве – само пием. А защо някой път да не изядем например една пита с плодове за успеха на някого?

Признавам, че за мен е съвсем непонятна постоянната нужда да се пийне, която изпитват повечето хора. Бих могъл все пак да разбера ония, които пият, за да прогонят грижите си или за да забравят мрачните си мисли. Мога да разбера също и влечението на примитивните хора към виното. О, да, разбира се, нас пиянството ни шокира! Ние, които живеем в уютни домове и се ползуваме от всички удобства и радости на живота, се възмущаваме от обитателите на влажни мазета и студени тавани, които бягат от жалките си дупки и се стремят към светлината и топлината на кръчмата, където могат, макар и за кратко, да отплуват по течението на джина – това подобие на Лета – по-далеч от своя неугледен свят.

Но преди да ахнете от ужас по повод техния безобразен живот, помислете какъв е в действителност „животът“ на тези нещастници. Представете си мизерното, скотското съществуване, което водят година след година в тесните вонещи дупки, където те, наблъскани като сардели, вегетират, боледуват и спят; където пицят и се бият мърляви деца, където раздърпани и кресливи жени се карат, ругаят и натякват; където улиците ехтят от псувни, а в къщите царят хаос, зловоние и скандали.

Помислете, че за тези лишени от духовен живот хора, прекрасният цвят на живота изглежда само изсъхнал и неплоден стрък. Конят в конюшната вдъхва аромата на прясното сено и с удоволствие дъвче зрелия овес. Дворното куче, което дреме на слънце пред колибката си, сънува прекрасен сън – хубав лов, по време на който то тича през росното поле – и се събужда с радостен лай, за да близне ръката, която го милва. А в тъмния живот на тези хора не прониква нито един слънчев лъч. От минутата, в която се измъкнат сутрин от неудобните си легла, до момента, когато отново се отпуснат в тях, те не изживяват нито миг истински живот. Почивката, развлечението, общуването с други хора са им неизвестни. Радостта, тъгата, смехът, сълзите, любовта, приятелството са празни думи за тях. От деня, когато детският им поглед за първи път обхване мрачния свят, който ги заобикаля, до деня, когато с проклетие затворят

очи завинаги и заровят останките им някъде в земята, те никога не усещат човешка топлина и ласка. Не ги вълнува никаква мисъл или чувство, не ги крепи никаква надежда. И защо в името на милосърдния бог да не давят с вино тъжната си участ, за да усещат поне за един кратък миг, че живеят?

Да, може да разсъждаваме колкото си искаме за чувствата, но изворът на истинското щастие си остава стомахът. Кухнята е главният храм, в който ние се молим. Разпаленото огнище е олтарът, в който гори неугасимият огън на весталките, а готвачът е нашият върховен жрец. Той е всемогъщ и добър вълшебник. Той лекува всички мъки и грижи. Той премахва всяка вражда и омраза и краси любовта. Велик е нашият бог и готвачът е неговият пророк. Така че – да ядем, да прием и да се веселим.

КРАЙ

© 1970 Красимира Тодорова, превод от английски

Jerome K. Jerome
On Eating and Drinking, 1886

Сканиране, разпознаване и редакция: Теодора, 2008

Публикация

Джером К. Джером

Празни мисли на един празен човек

Избрани разкази

Издавателство „Народна култура“, София, 1970

Съставителство и превод от английски: Красимира Тодорова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7348>]